

Od Redakcji

From the Editor

W tegorocznym numerze „Biblioteki” zapraszamy do lektury różnorodnych tematycznie tekstów poruszających kwestie proveniencji i datacji dzieł, artykułów omawiających zarówno pojedyncze utwory czy tytuły prasowe, jak i całe kolekcje zgromadzone w bibliotecznych magazynach czy przekłady książek. Pragniemy podzielić się z Państwem tekstami ukazującymi działalność instytucji i opisującymi pamiątki pochodzące z księgozbiorów bibliotek, w tym również z Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, oraz pracami poświęconymi trendom we współczesnym bibliotekarstwie.

Chronologicznie najstarszym pod względem tematyki zagadnieniom poświęcone są pierwsze artykuły niniejszego tomu. Dominika Grabiec z Zakładu Muzykologii Instytutu Sztuki PAN, Autorka tekstu zatytułowanego *Unikato-wy graduat dominikański z kontraty pruskiej? Uwagi o proveniencji i datowaniu rękopisu o sygn. 2010 ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*, zajmuje się XV-wiecznym (co sama na podstawie przeprowadzonych badań źródłowych ustaliła) kodeksem, który mógł pochodzić z klasztoru należącego do kontraty pruskiej polskiej prowincji dominikanów. Co ciekawe, na datację rękopisu wskazują: odnotowanie bądź pominięcie charakterystycznych dla kalendarza zakonnego świąt liturgicznych, styl dekoracji, krój pisma, jak również obecne w nim wpływy liturgii znanej z terenów krzyżackich. W komunikacie „*In stemma Matthiae Strobicz*” Tomasza Tretera a problem atrybucji drukowanych utworów okolicznościowych. Komunikat Alicja Bielak z Instytutu Filozofii i Socjologii PAN omawia – przetłumaczony z języka łacińskiego i zaliczany do literatury okolicznościowej – utwór autorstwa Tomasza Tretera, artysty i pisarza, sekretarza królów i biskupa Stanisława Hozjusza. Ten literacki drobiazg, w słowie nawiązujący do motywów i scen przedstawionych na tarczy herbowej Macieja Strobicza, a zamieszczony w okolicznościowym druku *Epigrammata in stemma Generosi Nobiliss[imi]que Viri D. Matthiae Strobicz, S.R.M. Secretarii, Equ[i] Poloni. Matthiae Strobicz* (Brunsberga: Georg Schönfels, 1603),

stanowi odkrycie pisarskiego talentu kanonika warmińskiego i przyczynek do dalszych badań nad jego poetycką spuścizną. Nie mniej ciekawy jest angielski tekst *Printed emblems and manuscript meditations from the norbertine nunnery* (*Drukowane emblematy i rękopiśmienne medytacje z klasztoru norbertanek*) Justyny Kiliańczyk-Zięby z Katedry Edytorstwa i Nauk Pomocniczych Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Autorka omawia księgę z przełomu XVII i XVIII wieku, odkrytą w bibliotece klasztoru sióstr norbertanek w Imbramowicach, którą możemy określić jako „publikację hybrydową”, tzn. łączącą różne środki przekazu – rękopis i druk. Książka zawiera – sporządzony w latach 70. XVII wieku – anonimowy polski przekład *Paradisus Sponsi et Sponsae* Jana Davida oraz miedzioryty powielone w pracowni Theodoora Gallego w Antwerpii. Ponadto w artykule można znaleźć informacje na temat okoliczności powstania opisywanego dokumentu, próbę identyfikacji siostry, która była właścicielką książki oraz refleksję na temat potrzeby powstawania książek służących pogłębionej lekturze, modlitwie i medytacji.

Wspólnym mianownikiem trzech następnych tekstów są zbiory Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. Filip Andrzej Jakubowski – kierownik Zakładu Arabistyki i Islamistyki Wydziału Neofilologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w artykule *Pamiętki Augusta Ferdinanda von Lessena/Leesena (1804–1876) w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu* omawia zbiór 149 jednostek (dokumenty rękopiśmienne i drukowane) związane z biografią i podróżami barona von Lessena. Pamiętki te dają wgląd w życie codzienne, społeczne, polityczne i kulturalne arystokracji niemieckiej w XIX wieku i charakteryzują aktywną działalność samego bohatera szkicu biograficznego. Z kolei Alina Kucharska z Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu w artykule *W ziemiańskim dworze i na uniwersytecie... Badania proveniencyjne XIX-wiecznych prac Karola Libelta (1807–1875) z Pracowni Regionalnego Zasobu Bibliotecznego Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu i krąg ich odbiorców* kieruje uwagę czytelników na prace poznaniaka Karola Libelta zgromadzone w Pracowni Regionalnego Zasobu Bibliotecznego Biblioteki Uniwersyteckiej, a posiadające znaki własnościowe w postaci pieczętek, rękopiśmiennych wpisów, ekslibrisów czy naklejek umieszczonych przez kolejnych właścicieli. Takie spojrzenie, niezwykle zresztą ciekawe, daje możliwość poznania grona odbiorców dzieł Libelta oraz okoliczności ich powstawania i miejsc publikacji, a także losów książek, które różnymi drogami trafiały do osób prywatnych i instytucji. O zbiorach zgromadzonych w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu, a dokładnie o spuściznie Noacha Lasmana (1924–2018), poznańskiego Żyda, który przeżył Holokaust, geologa i literata, pisze w artykule *Spuścizna Noacha Lasmana w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu* Marita Jagiello-wicz z Pracowni Rękopisów Oddziału Zbiorów Specjalnych. Omawiana spuścizna należy do kolekcji Archiwum Żydów Poznania i Wielkopolski, powstałej

w 2022 roku w wyniku porozumienia Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu z Fundacją Tu Żyli Żydzi. Autorka prezentuje biografię geologa i pracę związaną z uporządkowaniem archiwaliów (dokumenty osobiste, dzienniki, korespondencja, materiały warsztatowe oraz fotografie i nagrania).

Kolejną grupę stanowią prace poświęcone instytucjom. Jolanta Gwioździk z Instytutu Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego w artykule „*Służą nauce polskiej*”. *Kontakty Biblioteki Fundacji Wiktora hr. Baworowskiego z Biblioteką Uniwersytecką w Poznaniu* dzieli się wiedzą na temat obu bibliotek. Analizując materiały archiwalne, przechowywane obecnie w zbiorach Lwowskiej Narodowej Naukowej Biblioteki Ukrainy im. W. Szewczenki, Autorka skupia się na badaniu wzajemnych kontaktów: realizacji wypożyczeń zamiejscowych oferowanych przez Bavorovianum, z których korzystała Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, gromadzeniu dubletów i informowaniu o konkursach na stanowiska w bibliotekach. W drugiej z prac poświęconych instytucjom Patrycja Megger-Borkowska z Książnicy Pomorskiej im. Stanisława Staszica opisuje ideę tworzenia oraz potencjał interpretacyjny i rolę archiwów społecznych, zwłaszcza nagrań dźwiękowych w bibliotekach (*Archiwum dźwiękowe Książnicy Pomorskiej jako forma przekazywania pamięci*). Rzeczą dotyczy archiwów dźwiękowych Zachodniopomorskiej Biblioteki Cyfrowej „Pomerania”, dla której nagrania tworzą pracownicy Książnicy Pomorskiej im. Stanisława Staszica w Szczecinie.

Ciekawą, także z punktu widzenia historycznego, tematykę porusza tekst *Wiadomość o XIX-wiecznym polskim czasopiśmie pszczelarskim: „Organie Prowincjonalnego Towarzystwa Pszczelarzy na W. Ks. Poznańskie”* autorstwa Leszka Kośnego z Muzeum Przyrodniczego w Jeleniej Górze oraz Romana Tomaszewskiego – emerytowanego dyrektora Biblioteki Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. Twórcy poddają analizie znany polskim pszczelarzom periodyk ukazujący się w latach 1892–1893 w dwóch wersjach: polskiej i niemieckiej (podstawowej). Pamięć o jego istnieniu przetrwała dzięki odnalezieniu w zbiorach prywatnych kompletu numerów w języku polskim i adnotacjach w nielicznych bibliografiach czy opracowaniach dotyczących literatury pszczelniczej. Autorzy prezentują informacje także o instytucji sprawczej, redaktorach, roli, jaką odgrywało czasopismo w okresie nasilonej antypolskiej polityki państwa niemieckiego. Do tematyki pszczelarskiej nawiązuje ilustracja na okładce tegorocznej „Biblioteki”.

Chcielibyśmy zaprosić Państwa również do lektury tekstów omawiających zjawiska współczesne, a związane z rozwojem czasopism akademickich i uczelnianych repozytoriów. Autorki pierwszego z nich, Agnieszka Adamiec i Kinga Krawiec z Biblioteki Głównej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, w artykule *Trendy rozwoju polskich czasopism akademickich wydawanych przez uczelnie rolnicze i przyrodnicze* prezentują czasopisma jako

miejsce badań naukowych, zaufaną platformę wymiany myśli naukowej i istotny element ewaluacji działalności naukowej. Pokazują konieczność rozwoju polskich czasopism naukowych, skupiając się na tych wydawanych przez polskie uczelnie rolnicze i przyrodnicze. Autorki podnoszą takie kwestie jak dostępność periodyków w międzynarodowych bazach, poziom owartości, opracowywanie polityk wydawniczych oraz doskonalenie praktyk redakcyjnych, co – ich zdaniem – może wpłynąć na rozwój czasopism. Z kolei Dorota Wierzbicka-Próchniak i Ewelina Pisarek z Biblioteki Uniwersytetu Opolskiego oraz Agnieszka Zawadzka i Grzegorz Szczypa z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie w tekście *Preprinty w uczelnianym repozytorium drogą do otwartości w nauce?* zwracają uwagę na kwestię preprintów, które – jak udowodnili na podstawie badań – cały czas są jeszcze elementem marginalnym polityk otwartości i które rzadko można znaleźć w repozytoriach polskich uczelni. Autorzy konkludują, że konieczne są w tym zakresie szkolenia dla środowisk akademickich.

Rocznik zamykają, jak zawsze, recenzje książek – tym razem czterech publikacji, które na rynku wydawniczym pojawiły się w 2024 roku. Halina Mieczkowska, emerytowany pracownik Gabinetu Starych Druków Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, dogłębnie analizuje książkę Dariusza Kuźminy *Książę Kościoła i mąż stanu, prymas Stanisław Karnkowski*, wydaną przez Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Recenzje kolejnych trzech tytułów wydawniczych przygotowali dla Państwa pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. Katarzyna Regulska, kierownik Oddziału Gromadzenia i Opracowania Zbiorów, omówiła pracę *Książka i biblioteka w wybranych pracach Umberta Eco. Studium bibliologiczne* autorstwa Anny Lubińskiej (Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wydawnictwo „Szermierz”), Katarzyna Kubiś z Oddziału Ochrony Zbiorów zrecenzowała książkę Leonarda Rosadzińskiego *Bibliofilskie podróże i introligatorstwo. Artykuły i reportaże z lat 2011–2021 wystawione w Internecie na blogu „Wystawa Rzemiosła Introligatorskiego i Artystycznej Oprawy Książki”* (nakładem Autora), natomiast Monika Theus z Oddziału Informacji i Transferu Wiedzy zaprezentowała publikację pokonferencyjną *Biblioteka [w] transformacji. Materiały z VII ogólnopolskiej konferencji naukowej, Białystok, 14–15 września 2023 roku* (Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku).

Kończąc prezentację artykułów i recenzji zamieszczonych w roczniku „Biblioteka” 2025, chcielibyśmy raz jeszcze zaprosić do lektury wszystkich tekstów; być może przybliżą one nieznane dotąd tematy, zweryfikują spojrzenia, staną się dla Państwa inspiracją i zachętą do współtworzenia naszego periodyku.